

הצהרת כורש – סיכום קצר

א. גלות בבל

בשנת 586 לפה"ס כבש נבוכדנצאר, מלך בבל, את ירושלים, החריב את העיר ואת בית המקדש, הגלה את אוכלוסיית יהודה לבבל, ולקח שלל את כלי הקודש שבבית המקדש. רק "דלת העם" נשארה ביהודה בהנהגתו של גדליה בן אחיקם, שנרצח זמן קצר לאחר מכן.

ב. כיבוש בבל

כורש, מלך פרס, עלה לשלטון בשנת 558 לפה"ס; הוא כבש את כל המזרח התיכון ויסד את האימפריה הפרסית, שהשתרעה מיוון ולוב במערב עד אפגניסטן במזרח; בשנת 539 לפה"ס כבש כורש את בבל. בכיבושו נהג כורש בנדיבות כלפי העמים הכבושים, הקל עליהם במיסים, לקח מקרבם אנשי מינהל, וגילה סובלנות כלפי כל הפולחנים הדתיים באימפריה שלו. בכל אלה הבטיח כורש את נאמנותם של העמים הכבושים.

עם כיבושה של בבל עברו בני ישראל לשלטון פרסי עד לנפילתה של האימפריה הפרסית, ב-332 לפה"ס.

ג. הצהרת כורש

בשנת 538 לפה"ס פורסמה "הצהרת כורש", שנועדה לגולים היהודים בבבל. נוסח ההצהרה הגיע לידינו בעברית. בהצהרה קורא כורש ליהודים הרוצים בכך לשוב ליהודה ולבנות שוב את בית המקדש. כמו כן קורא כורש ליהודים שירצו להשאר בבבל למסור לעולים תרומות לבית המקדש. אין בהצהרה מתן ריבונות פוליטית ליהודים השבים ליהודה.

במקביל פרסם כורש תזכיר שנועד לפקידי הפרסיים, ובו עניינים טכניים והוראה למסור לעולים את כלי המקדש (שנלקחו שלל על-ידי נבוכדנצאר). מסמך זה הגיע לידינו בשפה הארמית.

היהודים ראו בכורש שליח האלוהים.

ד. מהימנותה של הצהרת כורש

ההיסטוריונים חלוקים ביחסם להצהרת כורש; חלקם טוענים, כי מדובר בזיוף של סופר יהודי שביקש להציג בסיס חוקי לבניית בית המקדש; אחרים סבורים, כי ההצהרה מהווה מסמך אותנטי.

הצהרה היא מעשה זיוף	הצהרה היא מסמך מהימן	
לא ייתכן, כי כורש השתמש בשפה העברית.	ההצהרה מעידה על השקפה אלילית, במסגרתה אלוהי ישראל הוא אחד האלים ("האלוהים אשר בירושלים").	1
לא ייתכן, כי כורש האמין באלוהי ישראל.	סופר יהודי לא היה טורח לציין עובדות ידועות.	2
לא ייתכן, כי אלוהי ישראל נגלה לכורש ופקד עליו לבנות את בית המקדש.	כורש נהג לפנות לכל עם בשפתו של אותו עם; לפיכך פנה ליהודים בעברית.	3
לא היה צורך לחזור ולהדגיש את מיקומו של בית המקדש בירושלים.	ישנן עדויות ל"הצהרות" נוספות, כגון "הצהרת כורש לבבלים", המופיעה ב"כתובת הגליל"	4

ה. שורשי המדיניות הסובלנית של כורש

כורש הנהיג מדיניות סובלנית כלפי העמים שכבש: העמים והאלים שהוגלו הורשו לשוב לארצותיהם, המקדשים שוקמו, הכוהנים קבלו פטור ממיסים.

קיימים מספר הסברים למדיניותו הסובלנית של כורש כלפי העמים הכבושים בכלל וכלפי היהודים בפרט:

- מניע דתי: כורש היה בעל אמונה פוליתאיסטית (אמונה אלילית), ולכן חלק כבוד לכל האלים שבאימפריה (כולל אלוהי ישראל).

- מניע פוליטי: מדיניותו הסובלנית של כורש באה להבטיח את נאמנותם של הכוהנים (שכבת המנהיגים) ושל העמים עצמם.